

Бенкет на узбіччі

Володимир Верлока

За останні п'ять-шість років в Україні безперечно побільшало періодичних видань, зокрема й «інтелектуальних». Про читацьке «безриб'я» перших років незалежності, коли всі більш-менш цікаві видавничі проекти (як-от донецьке «Многогочие», київські «Новий круг», «Ковчег» та «Самватас», івано-франківська «Плерома» і ще довгенький рядочок таких собі гарненьких небіжчиків) закінчувалися на другому чи третьому числі, вже ніхто не згадує. Стандартна причина смерті – відсутність сталого фінансування, принципова орієнтація на локальні верстви читацької аудиторії, неможливість, а подекуди й небажання виходити на широкий загал, шукати справді актуальні теми. Дещо з того «покоління» й досі перекидається на дальніх полицях книгарень, так і не зустрівши жодного читача. І вічна їм пам'ять!

Але ті часи не минули даремно, і нові видання, хто як, але знайшли і своїх спонсорів, і значно ширше коло читачів. Тепер навіть такі принципово «некоммерційні» галузі, як література, мистецтвознавство, культурологія мають по декілька цілком пристойних, а головне – майже періодичних видань. Коло їхніх читачів уже не обмежується колом їхніх авторів, як це часто бувало раніше.

До цієї нової генерації, безперечно, належить і часопис «Дух і Літера», до того ж, посідаючи в ньому одне з чільних місць. Тут слід узяти до уваги: ситуація з виданнями гуманітарно-науковими, що так чи інакше претендують на філософічність, суттєво відрізняється від ситуації з виданнями інших напрямків. Аби висвітлити це докладніше, дозволимо собі невеличкий екскурс в історію філософії України останніх десяти-двадцяти років, а певніше, з'ясуємо, яке місце вона посідала в житті суспільства і як змінювалася її роль.

Пізньюкомуністична філософія, написання детальної історії якої, слід сподіватись, іще попереду, містила в собі кілька різних шарів, як за структурою, так і за своїм функціональним призначенням. Передовсім, впадає у вічі різниця в відмінності у рівні між дослідницькою продукцією, котру випускали у світ учені-професіонали та окремі наукові осередки (згадаймо Московсько-Тартуську школу семіотики чи Тбіліську психологічну школу), й філософією «для загалу» – «рудиментарним марксизмом», короткий курс якого входив в обов'язкове «меню» будь-якої вищої освіти і з яким доводилося миритися задля легалізації у суспільстві. У практичному сенсі то був засіб працевлаштування велетенської армії ідеологічних працівників, залишкою колись могутньої системи, що наприкінці свого життя остаточно впала в маразм і була здатна лише повторювати колись завчені формули, вже не розуміючи їх. Може видатися, що в ній не залишилося ніякої структури, крім стандартного набору штамів, – адже всяка ідеологія передбачає емоційне сприйняття, а логічна послідовність їй тільки шкодить. Але насправді справа дещо складніша, принаймні, якщо взяти до уваги

дивовижну живучість ідеологічних кліше, чимало з яких, пересажені на посткомуністичний ґрунт, успішно тут «прижилися». Ймовірно, існував іще якийсь *реальніший* і практичніший

Жан-Батист Шарден. Натюрморт з атрибутами мистецтва (1766)

сенс тих кліше і малозрозумілих квазіфілософських формул. Він полягав у дуже невизначеному, але суттєвому для тодішньої самооцінки відчутті причетності до світової цивілізації. Це відчуття заміняло людям реальні знання, котрих вони насправді, навіть попри свою формальну освіченість, були позбавлені. «Світова думка» та ще й у своєму найвищому – філософському прояві була доступна всім і містила «загальні характеристики», дарма що перекручені аж до навпаки, всіх інших філософій, та до того ще й докладно розповідала, хто й у чому з тих диваків-філософів був неправий, прозора натякаючи, що кожен робітник чи селянин, оволодівши «єдиною вірною ученням», стане розумнішим за них усіх. Правда, либонь, – не в абстракціях, а в реальному житті, котре кожен пізнає «на власній шкурі». Отож, така філософія дозволяла «зняти» всю світову культуру, з її колізіями і непримиреними суперечками, розставити все «по полицях» і, зрештою, виплекала в обивателя-недоука таке «почуття власної гідності», що він уже не троїв церкв, а мирно відвідував їх і вважав «достопримечательностями». А головне, попри всі хитрощі тих філософій, кожному можна було вивести на чисту воду й достеменно сказати, хто прогресивний, а хто реакційний, хто «емпірик», а хто «раціоналіст» і т.ін. Цю практику «ключових слів» та «загальних характеристик» слід узяти до уваги окремо – вона ще стане нам у пригоді. Адже багато хто переконаний: якщо один пройшов шлях від конкретного до абстрактного, то всі інші, звісно, зможуть подолати той самий шлях у зворотньому напрямку, немов по прокладених рейках.

Отож, можна зробити сумний висновок, що відтоді як пізньюкорадянська філософія вже не ставила собі за мету легітимізацію насильства «в ім'я прогресу», вона почала служити виправданню локальних і більш чи менш вда-них фальсифікацій «цивілізованого»

мислення. Ця практика дала несподіваний і навіть цікавий із культурологічного погляду паросток у «пострадянській» квазімістичній літературі на кшталт «Діагностики карми» Лазарева або серії Владіміра Мегре про Анастасію. Слід визнати, що ці видання, попри свою виразно ненаукову сутність і розрахованість на малоосвіченого читача, на відміну від академічних праць

уюкову базу під актуальні факти суспільного життя або вже виконані рішення, обговорюючи другорядні й неважливі питання, імітуючи у такий спосіб наукову полеміку. Сьогодні спільнота вчених-гуманітарників є досить закритою і маргінальною суспільною групою, майже «сектою», про актуальне життя якої інші знають вельми мало. Ба більше, інформаційний обмін серед самих науковців також не достатньо інтенсивний, тому подекуди самі вчені не знають, чим займаються їхні колеги в інших містах, чи навіть на інших катедрах. Проте це зовсім не означає, що відсутні цікаві ідеї та дослідження. Навпаки, цікавих розвідок є чимало, просто за умов такої розпорошеності мало хто про них може дізнатися.

Гортаючи сторінки п'ятьох досить обсяжних часописів «Дух і Літера», неважко помітити, що видавці взяли собі за мету подолати саме ці, перераховані вище проблеми сучасної української гуманітаристики. Не довіряючи усталеній систематизації наукових «тем» і «спеціальностей», вони досить ризиковано вирішили покластися на власний смак, постановивши друкувати авторитетних і розумних людей, хоч би про що вони писали. І в певному сенсі це було єдино правильне рішення, адже лише так можна було розпочати випуск часопису й привернути увагу читачів до нового видання. Звісно ж, більшість запропонованих тут тем знайомі інтелектуальному читачеві, актуальні, а до того ж автори оперують певним упізнаним набором ключових термінів. Утім, пригляньмося уважніше до того, як формується і функціонує ця актуальність у сучасному гуманітарному просторі України. Вона має, щонайменше, два самостійних джерела, відносно незалежних одне від одного. По-перше, існують актуальні теми, радше слова-паролі, як-от «постмодернізм», «мітологія», «деконструкція», «посттоталітаризм» тощо. Здебільшого, їх запозичують із новоперекладених (зазвичай – у Москві) західних книжок, іноді із запізненням років на двадцять, і, як правило, – із суттєвою втратою контексту. Ця плутанина тягнеться ще від тоталітарних часів, коли єдиним можливим способом філософування вважали розмірковування *про філософію*. Ще б пак, адже єдиною напрямку цікавою і більш-менш вільною від ідео-

визнаних науковців, добре продаються і дають прибуток.

Звернімося тепер до академічної гуманітарної науки. Тут слід зазначити, що сьогодні в Україні термін «академічна» окреслює не власне наукову, а певну суспільну нішу, в якій існують наукові організації та проекти, утримувані, здебільшого, коштом держави або коштом потужних зарубіжних фондів, як-от фонду Сороса. Тотальна залежність від держави трансформувалась у складнішу систему залежностей від окремих установ, політичної кон'юнктури та волі окремих осіб. І хоча такий стан дещо розширює можливість здійснення окремих дослідницьких програм, загальною гуманітарною наукою не надто впливає на життя цілого суспільства. Маргінальне її становище, а надто – філософії, суттєво позначається на спрямованості й змісті здійснюваних досліджень. Це означає, що замість бути авторитетним дорадником суспільства, вона змушена «виправдовувати» своє існування, підводячи на-

Сальвадор Далі. Поява обличчя та фруктові вази на пляжі (1938)

Галина
Гордасевич
Степан
Бандера:
людина
і міф

Галина Гордасевич розраховувала на вихованого радянським режимом читача, який не знає про Організацію українських націоналістів та її провідників нічого або ж має про них цілком викривлене уявлення. Це біографія, а не політичний маніфест, і письменницю цікавили насамперед людські риси її героя, тож тут немає пустопорожніх патетичних фраз, як це часто буває в авторів, котрі звертаються до постаті провідника ОУН (байдуже, зображають вони його як народного вождя а чи ворога народу й іноземного найманця). Авторка Бандери ніколи не бачила й до ОУН не належала, й послуговується лише документами й опублікованими вже працями, проте до жодного джерела не підходить із безоглядною довірою і наводить різні, навіть суперечливі дані, щоби читач зміг сам зробити висновки.

У додатках наведено документи з колишніх архівів гітлерівського райху, що їх професор Володимир Косик, українець із Парижа, опублікував у книжці «Націонал-соціалістська Німеччина й Україна».

**Королівський
ліс**
Книга друга
Альманах
«Кохання»

На відміну від першого, «тематично універсального» номера, цей випуск об'єднує тему, яка «насправді є чи то явним, чи то прихованим мотивом кохання».

Серед авторів подибуємо передовсім львівських письменників. Зокрема поезії Назара Гончара, Тимофія Гавриліва, Мар'яни Савки, Назара Федорака, Галини Крук, Остапа Сливинського, Романа Садловського, Юрка Позаяка; кілька оповідань: «Життя без батьків, або гра в створення гри» Наталки Сняданко, «Для того, щоб залишитися...» Дарки Сироїд, «Невагомим пером журавлиним» Олега Говди; прозово-поетичні шматки Юрія Винничука із книги «Арканум», за ними слідує «Винничук і його прозова муза» Віктора Неборака; імпресії Олени Галети «Сняданок на траві»; лист-антидекларация «Фак С.Перфецькому» Юрія Коха; «Три новели про любов і не тільки...» Василя Габора; «Центрально-європейська любов» Тимофія Гавриліва; «Екзальтації» Марії Титаренко, новели Мирослава Мияновського.

Друкуються переклади з Іво Андрича, Давида Албахарі, Веліміра Хлебнікова, Джона Ерскіна (уривки з роману «Адам і Єва»), Віслава Шимборської, Роберта Музиля (оповідання «Тонка»), Кристіяна Льюїдла, Роберта Вальзера (новели), Андре Камінські (оповідання «Швайцарець») та інше.

Також уміщено переспіви з давньогрецької лірики Володимира Лучука, сім середньовічних віршів, що їх переклав із німецької Іван Лучук.

Адреса видавництва:

79000, а/с 10989

Львів, вул. Стефаника, 11

тел./факс (0322) 72-50-62

e-mail: piramida@utel.net.ua

логічної диктатури була саме історія філософії!

Упорядники «Духу і Літери» намагаються в кожному числі добирати по кілька матеріалів на цю тему, об'єднуючи їх в окремі рубрики і створюючи у такий спосіб деяку подобу колегіального обговорення певної проблеми. Наприклад, у другій книжці подибуємо чималу добірку статей – Віктора Малахова, Вадима Скуратівського, Мирослава Поповича, Вілена Горського й інших – на тему «Міти сучасної України». Рубрика справді цікава, проте помітно, що шановні науковці надто мало спілкуються між собою і недостатньо ознайомлені з дослідженнями один одного. Полеміка практично відсутня, і не тому, що всі з усіма погоджуються, а тому, що кожен пише «про своє», висвітлюючи якийсь аспект однієї великої теми. Цілісної картини не виникає. І це та позиція, яку в останній час звикла займати наука щодо явищ культурного та суспільного життя. У нас, далекі, тепер усюди мир і злагода, отже, критикувати можна лише минуле, та й то лише у межах «академічної» благочинності. Отож і виходить «свято, але нуднуче».

Але слід віддати належне працівникам Центру гуманітарних досліджень при НаУКМА, котрі наполегливо намагаються видобути навіть із цього напівмертвого ґрунту бодай децимлю живого мислення й спілкування. Саме задля цього вони влаштовують семінар імені Лисяка-Рудницького, матеріали якого регулярно з'являються на сторінках «Духу і Літери». І знов-таки у читача має виникнути виразно двоїсте відчуття. З одного боку, ці матеріали викликають вельми приємне й підзабуте враження вільної інтелектуальної полеміки, нескінченних дисидентських розмов «на кухні», бо до обговорення пропонуються справді «життєві», а не «книжні» проблеми – насильство, релігійна свобода, чорнобильська трагедія. А з іншого, саме за таких умов дається взнаки розірваність між досвідом і враженням та засобами їх осмислення, брак мови та практики суджень. Справа тут не в невідомості (бо ж до семінарів запрошуються найкомпетентніші люди), а в невизначеній позиції, непевному самопочутті цих «широко відомих у вузькому колі» людей, котрі звикли, що поза межами інтелектуально-наукової «тусівки» (перепрошую за цей грубуватий термін) до їхніх думок і суджень мало хто дослухається. Постає питання: якою мірою наша наука є публічним явищем і якою мірою самі науковці прагнуть цієї публічності. Подекуди ще досі спрацьовує стереотип, вироблений у ранньокмерційну добу, коли інтелігенція вважала, що привернути увагу до себе можна лише якщо ти «продався» й робиш «попсу». Зрештою, сам факт існування таких часописів, як «Дух і Літера», і має спростувати цю позицію, на практиці довівши, що в Україні існують як компетентні автори, так і високоінтелектуальні читачі. Але наразі ситуація залишається досить невизначеною, адже більшість гуманітарно-наукової літератури видається коштом тих-таки зарубіжних фондів і розходиться не надто хутко.

Іншим постійним клопотом видавців часопису є публікація статей сучасних вітчизняних і зарубіжних уче-

них. Як ми вже казали, від початку ставку було зроблено на співпрацю з найвідомішими науковцями, а ті, своєю чергою, повірили у новий і вельми амбітний проект, тому з часом утворилося певне коло постійних авторів – Поль Рикер, Жорж Ніва, Христос Янарас, Сергей Аверінцев, із вітчизняних – Мирослав Попович, Віктор Малахов, Сергій Кримський. Присутність їхніх публікацій робить честь будь-якому часопису. Але той факт, що видавцям, аби «розкрутити» своє видання, доводиться звертатися до цих авторитетів, є зворотнім боком того-таки непевного і пригніченого становища нашої науки. Адже всі ці автори – представники старшого покоління. Кількість їхніх статей і книжок вимірюється сотнями назв. Їхній авторитет незаперечний, і навряд чи хтось наважиться вступати з ними у відкриту полеміку. В нас уміють поважати авторитети, бо ж із нашим комплексом меншовартості дуже хочеться мати «собственных Платонов», або ж прилучитися до наймодніших європейських тенденцій. У нас справді погано знають сучасну європейську науку, хоча в останні кілька років з'явилося чимало нових перекладів, і не в останню чергу – зусиллями видавництва «Дух і Літера». І, повторимо, попервах залучення до співпраці цих «живих класиків» (як їх часто називають, на жаль, не відчувуючи іронічного підтексту) – річ цілком зрозуміла. Втім, призначення будь-якого періодичного видання передовсім у тому, щоб поінформувати читача про найсвіжіші та найактуальніші новини. Та наші вельмишановні вчені так довго обґрунтовували «актуальність» і «новизну» невідомо чого, що, здається, й самі вже підзабули, в чому вона полягає й звідки береться. Це, знов-таки, проблема не самого видання, яке лише відбиває наявний стан речей, а всієї спільноти, що прагне вважати себе інтелектуальною.

Чи слід нагадувати, що в історії саме періодичні видання часто провокували виникнення нових явищ і течій у культурі. Але щоб воно було так, позиція самого часопису стосовно як авторів, так і читачів мусить суттєво змінитися. В цьому, на нашу думку, ключ до «розчаклування» сьогодишньої ситуації з гуманітарним знанням, у якому місце реального читача, тобто того, хто це знання хоче сприймати, залишається вакантним. Звичайно, можна зачинитися у вежі зі слонової кістки, вважаючи всіх, хто не входить до касти інтелектуалів – невігласами. І в тому є своя правда, адже споживацька цивілізація схильна «вибачати» невігластво, твердячи, що то є приватна справа кожного. За таких умов рудиментарні форми академічної науки можуть існувати безмежно довго, навіть якщо ніхто, крім самих учених, тою наукою не цікавитиметься, а книжок не читатимуть зовсім. Отож, іще більше увиразнюється той момент, що бути інтелектуалом – значить мати не лише знання, а передовсім – позицію, сутнісний корінь, із якого ці знання виходять і який дозволяє не похитнутися і не схибити перед лицем непередбачуваних ситуацій.

Тут доречно зупинитися на ще одному постійному напрямку діяльності часопису: низці публікацій, присвячених релігії. З першого числа видавці не

приховували своєї зацікавленості християнською тематикою. Але на відміну від більшості публікацій у періодиці, що хибують на надмірну емоційність і здебільшого є виявом сліпої потреби «у щось вірити», тут було запропоновано серйозний і неупереджений діалог про місце християнства у сучасному світі. Його розпочали публікації новоперекладених фрагментів Паскалевих «Думок», стаття Поля Рикера «Прощення і дар» та невеличкий есей сучасного грецького богослова Христоса Янараса «Краса». Словосполучення «сучасне християнство» може здивувати, ба навіть шокувати багатьох ортодоксальних віруючих, бо яка ж може бути «сучасність», коли йдеться про вічність. До того ж, традиційно, принаймні від того часу, коли в суспільстві заговорили про проблеми віри, християнство зазвичай сприймається як відродження давнини, «повернення до джерел», як альтернатива цивілізації, що ототожнюється з розбещеністю та розпустою. Саме це в певний момент відштовхнуло значну кількість читачів, а надто – молоді, котра опинилася в руках неорелігійних сект, на кшталт «Білого братства», та американізованих неоцерков, або, як їх прозивають у народі за галасливість – «улюлюків». Низка публікацій із питань релігії, до якої ввійшли статті та фрагменти з книжок Христоса Янараса, Йоана Зізіуласа, Каліста Вейра, Клайва Льюїса, має, щонайменше, дві виразні спрямованості. По-перше просвітницьку, що прагне дати читачеві уявлення про сучасний стан полеміки навколо певних проблемних, іноді навіть суперечливих моментів у самому християнстві, про діалог християн із віруючими інших релігій. Але зреалізувати цю спрямованість було б неможливо без іншої, а саме без спроби переосмислити християнську догматику й історію через призму власного духовного досвіду цих авторів. Безперечно, таке «екзистенційне» (термін із праці Янараса «Маски моралі та етос особистості», ч. 9-10) свідчення переконливіше й корисне, адже дає можливість неупередженого зіставлення з власним досвідом читача.

Слід також сказати кілька слів про деякі особливості перекладу іншомовних текстів. Для всієї нашої гуманітарної науки переклад – дуже важлива і болюча тема. Адже якщо впродовж останньої третини ХХ століття в Україні виникла помітна традиція перекладу художніх творів, принаймні, з європейських мов, то цього аж ніяк не можна сказати про наукові, а надто – про філософські тексти, не кажучи вже про теологічні. Коли в перші роки незалежності почали здійснюватися поодинокі спроби перекладати наукову та філософську класику українською мовою, стало очевидно, що в багатьох із цих галузей просто не розроблено відповідної термінології та системи ustalених мовних зворотів. Отож, переклад став не просто засобом знайомства з іноземними творами, але й дією лабораторією творення сучасної української мови. Годі дивуватися, що нам трапляється мати справу з перекладами дуже різної якості, іноді з протилежними перекладацькими стратегіями. Переклади «Духу і Літери» також досить різні. За ними можна прослідкувати еволюцію від надто сухого й буквалістського, де досить легко роз-

гледіти граматичні й синтаксичні конструкції мови оригіналу, до вельми природних і вправних, що не залишають відчуття «важкості», навіть якщо тексти складні. Особливо треба відзначити переклади із сучасних теологів. Тут кількість виразів, що не мають усталених українських відповідників, є чи не найбільшою, до того ж, це переважно терміни теологічної науки, тобто вони мають перекладатися однотипно й викликати у читача стійкі асоціації з певними реаліями церковного життя. Подекуди цього ще не завжди вдається досягти. Але навіть невдачі в такій справі корисні, адже завдяки їм ми можемо дізнатися, де існують прогалини. Звичайно, щоби виробилася усталена лексика, має накопичитися чимала кількість перекладів і видано відповідні словники й довідники. І все це з'явиться, аби лише час...

Варто окремо згадати переклад Платонового «Бенкету» в останньому числі «Духу і Літері», який зробила Уляна Головач. Оцінити його якість із

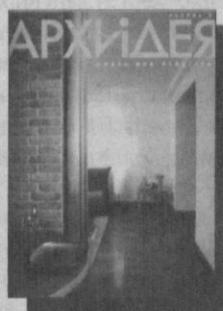
лінгвістичного погляду – справа фахівців. Нас більше цікавить сам факт його появи й той резонанс, який він може викликати. Аби не загубити те цінне, що ми успадковуємо з минулого, і водночас не стати заручником цього минулого, його слід зробити частиною сучасності. Інакше зазвичай починаються нудні розмови (їх, на щастя, ніхто не сприймає серйозно) про «збереження традицій», всіляке дурне шароварництво і «вічні цінності», про які, зазвичай, відомо лише те, що вони «вічні». Отож, маємо новий переклад «Бенкету», котрий відповідає як вимогам академічної науковості, так і смакові сучасного читача. Перекладачка, як і годиться, спорядила свій переклад вступною статтею, де вказує на ті відповідні філософські моменти, що виявилися важливими під час роботи над перекладом. Також приваблює по-важне, але зовсім не ідопоклонницьке ставлення до тексту. Перекладач переконливо доводить, що Платонові ідеї можна цілком природно висловити по-

українському. І це дуже важливо, адже подеколи можна почути, що, мовляв, не слід перекладати філософську класику, бо переклад лише паплюжить «божественний» оригінал; хто прагне прилучитися до найвищої мудрості, нехай учить іноземні мови. Вивчення чужих мов справа, що й казати, корисна, на відміну від спроб перетворити філософію, хоч би й «щонайпрофесійнішу», на секту втаємничених, таких собі неогностиків. Бо в тому немає ніякої життєвої сили, це, перепошую, вельми нееротично саме в платонівському сенсі цього слова.

Насамкінець звернімо увагу на розділ книжкових рецензій. У певному сенсі він служить тою «застійкою», котра збирає до купи композицію кожного числа. Саме тут подибуємо найгострішу полеміку, бо на ту саму книжку вміщуються дві геть різні рецензії. Рецензії – річ цікава саме тим, що в них можна розгледіти різні моделі прочитання, де поєднано приватне, цілком особисте враження та публічно вислов-

лену позицію. Практика рецензування може справді суттєво змінити на краще ситуацію в нашій гуманітаристиці, якщо навчитися ставитися до неї серйозніше, аніж досі. Лише в такий спосіб можна чинити спротив потоку низькоякісної, зокрема псевдонаукової літератури, до присутності якої в наших книгарнях ми вже почали звикати. Заборонити видавати погані книжки неможливо, так само, як неможливо заборонити бути дурним. Але можна висловлюватися з приводу того нового, що з'являється, аби дурість не заповонила всього інтелектуального простору.

Наостанок хочеться сказати: часопис «Дух і Літера» належить до справді цікавих видань, що дуже потрібні сьогодні в Україні не тільки як вузькофахові, а саме такі, що зможуть поєднати науковий аналіз найскладніших проблем культури з високим стилем публічного діалогу. Може, це звучить патетично, але якщо правий Френсіс Бекон і знання – це справді сила, то маємо надію дізнатися, куди ця сила спрямована і на що реально здатна. □

Архидея
2002,
листопад
Ч.1

Реєстр ві-
чизняних
«глянцевих
журналів»

поповнився ще одним виданням. Судячи з титульної назви («життя як мистецтво»), це щедро ілюстроване видання розраховано на добірну публіку, яка здатна не лише оцінити, а й оплатити запропонований тут вишуканий дизайн архітектурно-інтер'єрного оформлення оселі, чи, скажімо, естетське облаштування ландшафтного простору. «Архидея» вміщує фотографії об'єктів Людмили та Віктора Федоренків, знайомить з «індивідуальним» декоруванням Віри Титової та особливостями інтер'єру харківського бутика «NU», радить, як органічно поєднати в просторі світлому приміщенні антикварні й сучасні предмети.

Решта матеріалів має не так практичний, як пізнавальний характер. Про глибоку простоту японського саду розповідає Андрій Накорчевський (тут-таки поміщено фото Саду каміння храму Нандзендзі, дзенського монастиря Кентьодзі, Сад «Срібного павільйону» Гінкакудзі тощо), а Марія Ліпська – про англійський пейзажний парк. Під рубрикою «Архів» журнал розпочинає серію публікацій, присвячених історії дизайну. Катерина Ботанова оповідає про його народження у XIX столітті в Англії. Наташа Єгорова поміщує дві статті: «Ім'я легенди» (історія порцелянового виробництва) й «Технологія досконалості» (історія фірми WMF, відомого виробника металевих посуду). Олеся Островська ділиться враженнями від європейської бієнале Manifesta 4 і центральної міжнародної виставки сучасного мистецтва Dokumenta 11, що проходила у Франкфурті-на-Майні. Олег Сидор-Гібелинда представляє графіку Антона Бербеки-Стратійчук (подано репродукції картин). Михайло Кальницький розповідає про те, як мінялася впродовж своєї історії площа перед київським Софійським собором, супроводжуючи статтю фотографіями зі свого архіву.

2002, ч. 1, 2

Перше цьогорічне число часопису становить систематичний показник його змісту за 1989–2001 роки, тобто від часу перетворення бюлетеня «Пам'ятки України» на науково-популярний, а згодом науковий журнал.

Друге число «Пам'яток України» продовжує цикл журнальних спецвипусків про окремі міста й регіони України і присвячене Чигиринщині. Його відкриває змістовне інтерв'ю Олександра Неживого з директором Національного історико-культурного заповідника «Чигирин» Василем Полтавцем; співрозмовники обговорюють історію молодого музею, головні науково-дослідні проекти музейного колективу, його участь в організації міжнародної виставки речей Богдана Хмельницького та пер-

спективи реституції гетьманських реліквій, що зберігаються за кордоном. Поруч уміщено короткі відомості про заповідник, його план та опис пам'яток, що входять до його складу. Матеріал Сергія Реця присвячено проблемам вивчення, охорони та відтворення історичного середовища Середньої Наддніпрянщини, статтю Світлани Безсонової – археологічному дослідженню Мотронинського городища скитської доби на колишній території однойменного монастиря. Андрій Гречило оглядає історію герба Чигирини. Тетяна Бажанова вдається до спроби історико-містобудівної інтерпретації малюнку Чигирини з літопису Самійла Величка. Надія Кукса та Сергій Кілессо простежують історію пам'яток сакральної архітектури на території, що входила до володінь Богдана Хмельницького, – церков св. Михайла та св. Іллі в Суботіві та Пустинно-Миколаївського монастиря у Медведівці. Світлана Панькова подає, в супроводі власних коментарів, вибір дописів із Чигирини та його околиць на шпальтах українських газет 1917 року. Сергій Кривенко публікує невідомий документ про стан чигиринської старовини та скарбощування в місті на початку 1920-х років.

Пам'ятки України

Велику добірку матеріалів присвячено зв'язкам із краєм роду Грушевських. Дві статті належать Миколі Кучеренку: одна узагальнює біографічні відомості про предків і родичів Михайла Грушевського, які діяли на Чигиринщині у XVIII–XIX століттях, друга розповідає про його брата у третій, єпископа УАПЦ Марка Грушевського – зокрема про фольклористичні захоплення священика; тут-таки надруковано дещо з його етнографічних записів, зроблених на Чигиринщині. Вміщено також спогади нащадків Грушевських про свій рід.

Із-поміж матеріалів, які не стосуються головної теми числа, слід виокремити передовсім розвідку Костя Тищенка про давньоновгородсько-українські мовні паралелі в берестяних грамотах і статтю Сергія Білокона «Масони і Україна». Крім того, друкуються статті Віталія Масненка про маєтності Вячеслава Липинського й Адама Рокицького в Русалівці на Уманщині та Володимира Ленченка про мистецтвознавця Михайла Цапенка.

2002, 5 (43)

У новому числі журналу Лариса Брюховецька коментує ситуацію, що склалася з державним фінансуванням національних кінопроектів, Віра Кандинська розмовляє з кінокритиком Леонідом Череватенком із приводу цьогорічного фестивалю «Золотий витязь», а Юлія Сердюкова – з директором кінотеатру «Жовтень» Людмилою Горделадзе. Інші інтерв'ю присвячено театральному життю України: на запитання журналу відповідають народна артистка України Лариса Кадирова, начальник Головного управління культури Київської держадміністрації Олександр Биструшкін і директор фестивалю «Київ травневий» Олексій Кужельний.

Юлія Сердюкова рецензує показану на цьому фестивалі виставу Вільнюського малого театру «Маскарад», а Валентина Гричук відгукується на прем'єру «Кассандра». Любов Суботіна проникає у «фантазії й фантоми» київської театральної художниці Олени Богатирьової. Богдан Бойчук знайомить із відомим американським балетом «Фелд Балеттек». Публікацію Олександра Грищенка присвячено 100-річчю від дня народження Юрія Яновського.

Сергій Марченко друкує закінчення статті про аспекти відображення історичного матеріалу в пізнавальному кіні, а Микола Сулима представляє «бароково» Параджанова. У «Світовий кла-

КІНО-ТЕАТР

сиці» – розповідь Ольги Кирилової про творчість Лукіно Вісконті.

Часопис уміщує декілька «творчих» інтерв'ю: з Іваном Драчем, із режисером-постановником Станіславом Клименком, з режисером-документалістом Славком Новицьким, з акторами Олегом Масленниковим і Тетяною Кобзар.

Олена Нестерак з'ясовує, що спільного між американським фільмом «Людина, яка там не була» й українським романом «Пікнік на льоду». Прорецензовано серіал «Війна. Український рахунок» режисера Сергія Буковського, а також інші фільми, показані на фестивалі «Дні європейського кіна» та на Фестивалі нового британського кіна.

Передплатний індекс 74249

04070 Київ, вул. Г.Сковороди 2, НаУКМА, корп. 1, кімн. 216

тел.: (044) 416-6096, e-mail: ktm@ukma.kiev.ua

www.ukma.kiev.ua/pub/KTM